

Вх. № 44
12.05.2021

Голові Спеціалізованої вченої ради для
присудження ступеня доктора
філософії ДФ 44.887.009 в Полтавській
державній аграрній академії
д.е.н., доценту Дорофєєву О.В.

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Соловйова Олексія Андрійовича

*на тему: «Менеджмент галузевої конкурентоспроможності на засадах
сталого розвитку»*

*на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
зі спеціальності 073 «Менеджмент»*

1. Ступінь актуальності обраної теми. Дисертаційна робота Соловйова О. А. присвячена дослідженню теоретико-методичних та практичних засад менеджменту галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку. Актуальність даної проблеми обумовлюється тим, що в умовах всеохоплюючої глобалізації економіка України набуває все більш відкритого характеру. Угода про зону вільної торгівлі з ЄС, що вступила в силу 1 січня 2016 року, поряд з позитивними наслідками несе також небезпеку для вітчизняних галузей у вигляді більш жорсткої конкуренції. Нагальним для української економіки стає питання підвищення конкурентоспроможності. До того ж у відповідності до європейського законодавства реформи мають проходити під егідою дотримання основних цілей сталого розвитку. Тому актуальним питанням на сучасному етапі розвитку галузей економіки та суб'єктів господарювання є формування єдиних методичних підходів щодо менеджменту галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку. Отже, наразі потрібний системний підхід до актуалізації менеджменту галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку.

Дисертаційна робота виконана у відповідності до плану науково-дослідної роботи Полтавської державної аграрної академії в межах тем «Управління соціально-економічною системою в умовах національних і глобалізаційних викликів», у якій запропоновано підходи до моделі галузевого індексу менеджменту конкурентоспроможності за еколого-економічною складовою (державний реєстраційний номер 0117U003102); «Управління соціально-економічним розвитком агропродовольчої сфери України», в якій

визначено центри економічного зростання на основі профілювання менеджменту галузевої конкурентоспроможності (державний реєстраційний номер 0118U005208); «Управління національною безпекою в умовах глобалізаційних викликів: макро-, мікро-, регіональний та галузевий рівні», в якій надано пропозиції щодо удосконалення методичного підходу конкурентного розвитку стратегічних зон господарювання у промисловості (державний реєстраційний номер 0118U005209).

Вказане переконує в актуальності обрання теми дисертації, ідентифікації предметно-об'єктної сфери, мети та завдань представленого дослідження.

2. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Сформульоване дисертантом наукове завдання обґрунтування теоретичних положень і розробки практичних рекомендацій з менеджменту галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку знайшло нове вирішення в представленому дослідженні. При цьому автором дисертаційної роботи була використана достатня кількість інформаційних джерел, зокрема, наукових праць з питань економічної теорії, галузевої економіки, сталого розвитку, менеджменту, маркетингу, а також матеріали нормативно-правового, статистичного та аналітичного характеру. Виклад матеріалів дослідження в дисертації є логічним та послідовним. Окреслені завдання дослідження є вичерпно сформульованими в контексті поставленої мети, а залучення необхідного методичного інструментарію дозволило автору отримати необхідні наукові результати для досягнення мети дослідження. Зміст дисертації відповідає її темі. Рекомендації автора, висвітлені в дисертації, пройшли виробничу апробацію, що підтверджується відповідними документами. Зазначене є свідченням достатнього рівня обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій.

3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертації визначено мету дослідження, яка полягає у розвитку теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій з менеджменту галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку. Відповідно були поставлені завдання теоретичного, методичного та прикладного характеру. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дає підстави констатувати, що в цілому автору вдалося вирішити завдання та досягти поставленої мети. Завдання співвідносяться з ознаками наукової новизни дослідження, що свідчить про оригінальність обраних автором шляхів вирішення зазначених завдань.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, є обґрунтованими з теоретичної і методичної точки зору та достовірними, базуються на сучасних теоріях, працях зарубіжних та вітчизняних науковців щодо менеджменту галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку, аналізі статистичних даних. Крім того, наукові положення підтверджені вітчизняним досвідом розвитку підприємств різних галузей економіки.

У процесі дисертаційного дослідження використовувалися наступні методи: історико-логічний метод, морфологічний аналіз – для дослідження сутності, змісту конкурентоспроможності, менеджменту конкурентоспроможності (підрозділи 1.1, 1.2), концептуального підходу до формування комплексу методів менеджменту конкурентоспроможності (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3); метод систематизації і класифікації економічних процесів і явищ – для виявлення проблем розвитку системи менеджменту конкурентоспроможності галузі (підрозділ 2.1); інституціональний аналіз – для аналізу конкурентоспроможності на регіональному та галузевому рівнях (підрозділ 2.3); системний підхід і системний аналіз, економіко-математичне моделювання – для обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку системи менеджменту конкурентоспроможності (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3); аналіз і синтез – для оцінки перспектив конкурентного розвитку стратегічних зон господарювання (підрозділ 3.1.); прогнозний – для розроблення стратегій мотивації і стратегій управління персоналом на конкурентоспроможність галузей (підрозділ 3.3); статистичний і графічний – для обробки й узагальнення статистичних даних (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1-3.3).

Об'єкт, предмет та мета роботи логічно пов'язані. Об'єктом дослідження є процес менеджменту галузевої конкурентоспроможності. Предметом дослідження є теоретико-методичні аспекти та практичні рекомендації щодо розвитку методів менеджменту галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку.

Дисертаційна робота має логічну структурну побудову, її зміст повною мірою розкриває тему наукового дослідження. Між розділами та підрозділами роботи є належний взаємозв'язок, всі розділи містять рисунки, таблиці, посилання на літературні джерела. Наведені в роботі дані підтверджені в ході дослідження. Висновки до розділів дисертаційної роботи та загальні висновки до неї є логічними й підтверджені результатами апробації на 4 науково-практичних конференціях, публікацією у наукових спеціалізованих виданнях, впровадженням авторських пропозицій у діяльність відповідних організацій.

Отже, вищезазначене дає підстави стверджувати, що основні положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи достатньо обґрунтовані і достовірні.

Дисертантом отримані результати, що містять елементи наукової новизни. До найбільш значущих здобутків можна віднести такі наукові положення:

- удосконалено модель галузевого індексу менеджменту конкурентоспроможності за еколого-економічною складовою, що, на відміну від існуючих, сформована за процедурою адитивно-мультиплікативної згортки індивідуальних показників до галузевого індексу конкурентоспроможності, оцінює ефективність суспільного виробництва з урахуванням антропогенного впливу та дозволяє проводити порівняльний аналіз видів економічної діяльності та програм менеджменту галузевої конкурентоспроможності (пп. 3.2);

- апробовано методичний підхід до визначення конкурентного розвитку стратегічних зон господарювання у промисловості на основі галузевих показників ємності ринку, експортоорієнтованості та імпортонезалежності, що, на відміну від існуючих, визначає ринкові позиції кожної галузі з урахуванням поточного стану та динаміки й дозволяє виконувати перспективне планування структурних зрушень в економіці (пп. 3.1);

- актуалізовано науково-практичну основу аналізу процесу розвитку конкурент-спроможності країни з урахуванням практик міждержавних рейтингових порівнянь, що, на відміну від існуючих, дозволила упорядкувати фактори за ступенем впливу методом Парето та була використана при обґрунтуванні ключових показників менеджменту галузевої конкурентоспроможності (пп. 2.1);

- висвітлено засоби забезпечення дослідження центрів економічного зростання на основі профілювання менеджменту галузевої конкурентоспроможності, що, на відміну від існуючих, використовують якісні методи упорядкування при проведенні міжгалузевих порівнянь на основі частки галузевої доданої вартості, легкості входження в галузь, ефективності факторів виробництва, факторів соціального розвитку, рівня інвестиційної активності, еколого-економічної ефективності та дозволяють розробляти практичні рекомендації щодо заходів з ліквідації причин відставань (пп. 3.3);

- запропоновано теоретичні основи менеджменту галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку з урахуванням принципів системності, об'єктивності, динамічності, безперервності, оптимальності, які, на відміну від існуючих, визначають менеджмент галузевої конкурентоспроможності як комплексну систему планування, мотивації, організації, аналізу та контролю галузі на оперативному, тактичному чи стратегічному рівні, що здійснюється на засадах науково-методичних підходів до оцінки впливу техніко-економічних, комерційних і нормативно-правових

чинників і забезпечує процес поліпшення якості продукції та послуг, ефективної організації збуту, сервісу на умовах циркулярної економіки та ощадливого та екологічного виробництва, соціальної відповідальності, що дозволило визначити роль менеджменту галузевої конкурентоспроможності в соціо-еколого-економічній тріаді (пп. 1.2);

– сформульовано концептуальний підхід до формування комплексу методів управління галузевою конкурентоспроможністю, що, на відміну від існуючих, враховує принципи, завдання, форми, інструменти, організаційну структуру, етапи її дослідження та ґрунтується на аналізі порівняльних переваг на основі теорії ефективної конкуренції, теорії мультиплікатора, матричних методах, на порівнянні з еталоном і дозволяє об'єднати управлінські дії в єдину систему для сталого розвитку, враховуючи взаємодію галузей економіки (пп. 1.3);

– адаптовано організаційно-управлінські інструменти застосування факторів менеджменту галузевої конкурентоспроможності на основі сучасного світового досвіду, що, на відміну від існуючих, орієнтовані на оцінку ринкової позиції, соціально-економічний стан галузі й фінансовий стан суб'єктів господарювання, що може використовуватися для визначення пріоритетних напрямів державного управління на засадах сталого розвитку (пп. 2.2).

Отримані у дисертаційній роботі результати, висновки та рекомендації мають теоретичне та практичне значення.

Наукове значення отриманих у процесі дослідження результатів полягає в розробленні теоретико-методичних засад щодо менеджменту галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку.

Практичні рекомендації, що містяться в дисертації, впроваджено в діяльність Запорізької торгово-промислової палати (довідка № 12-08/21 від 10.02.2021), Головного управління статистики у Дніпропетровській області (довідка № 091/21 від 18.02.2021), ТОВ «Будівельна компанія СтатусБуд» (довідка № 013/11 від 04.02.2021), ТОВ «Науково-виробниче підприємство «ПРОМІНВЕСТТРЕЙД» (довідка № 083 від 04.03.2021).

До основних розробок, які мають практичне значення, слід віднести розроблені автором ефективні підходи до управління розвитком галузевої конкурентоспроможності на основі моделі галузевого індексу конкурентоспроможності за екологічною складовою.

Окремі положення дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Полтавської державної аграрної академії при викладанні дисциплін «Стратегічне управління», «Управління інноваціями», «Управління підприємством в бізнес-середовищі», «Управління потенціалом підприємства» (довідка № 01-11/125 від 21.12.2020).

Щодо змісту дисертаційної роботи, то слід відзначити, що дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 191 сторінці. Робота містить 11 додатків, 183 найменування в списку використаних джерел, містить 29 таблиць та 32 рисунки.

Робота написана українською мовою. Стиль викладення матеріалів дослідження відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, вирізняється науковістю, системністю, обґрунтованістю, логічністю та послідовністю. Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Зміст сформульованих наукових завдань структурно та логічно узгоджений, їх кількість є достатньою для розкриття теми дисертації та досягнення поставленої мети.

Кожен з розділів та підрозділів роботи містить результати, що становлять значний науковий інтерес та є обґрунтованими і достовірними.

Так, у першому розділі «Теоретико-методичні основи менеджменту конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку» узагальнено теоретичне підґрунтя конкурентоспроможності як управлінської категорії і фактору економічного зростання (с. 25-37), на основі чого автором проаналізовано роль менеджменту галузевої конкурентоспроможності в соціо-еколого-економічній тріаді (с. 37-47). За результатами теоретичних узагальнень імплементовано методи управління галузевою конкурентоспроможністю на засадах сталого розвитку (с. 48-58).

У другому розділі «Сучасні тенденції менеджменту конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку» автором проведено аналіз особливостей менеджменту конкурентоспроможності на основі існуючих практик міждержавних рейтингових порівнянь (с. 71-87). За результатами розрахункових процедур конкретизовано фактори впливу на менеджмент галузевої та регіональної конкурентоспроможності (с. 88-119). Як висновок, проведено ідентифікацію системи менеджменту конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку (с. 119-135).

У третьому розділі «Розвиток менеджменту галузевої конкурентоспроможності в Україні на засадах сталого розвитку» автором визначено перспективи конкурентного розвитку стратегічних зон господарювання на засадах сталого розвитку (с. 146-164); актуалізовано модель галузевого індексу конкурентоспроможності за еколого-економічною складовою (с. 164-182); проведено профілювання менеджменту галузевої конкурентоспроможності в контексті соціально-економічного розвитку (с. 182-202).

Таким чином, результати наукового дослідження Соловйова О. А., представлені в дисертаційній роботі, достатньо обґрунтовані і мають наукову достовірність. Висновки за всіма розділами та загальні висновки є логічними та зрозумілими. Результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності органів влади, бізнес-асоціацій, галузевих об'єднань та сучасних підприємств галузей економіки з метою удосконалення менеджменту галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку. Назва дисертаційної роботи «Менеджмент галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку» повністю відповідає її змісту, що підтверджується метою дослідження та вирішеними у процесі її досягнення завданнями.

4. Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні наукові результати дисертації висвітлені в 13 наукових працях, із яких 1 стаття – в колективній монографії, 4 статті – у наукових фахових виданнях, 2 статті входять до НМБД Scopus, 6 – у інших наукових виданнях. Загальний обсяг публікацій становить 5,01 друк. арк., із них особисто здобувачеві належить 3,72 друк. арк., що дозволяє вважати виконаними положення п. 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановами Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 та від 21.10.2021 № 979.

Положення дисертаційного дослідження, які складають наукову новизну, повністю висвітлені у наукових спеціалізованих виданнях та обговорені на науково-практичних конференціях. Сформульовані у дисертації наукові результати, висновки, рекомендації і пропозиції належать особисто автору, є його науковим доробком. Особистий внесок здобувача є достатнім.

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Аналіз дисертації та наукових публікацій Соловйова Олексія Андрійовича, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не дає підстав констатувати щодо допущення здобувачем порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Зокрема, дисертація містить посилання на джерела інформації за кожним випадком використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права; відображає прагнення надати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

6. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи. Представлена дисертаційна робота, незважаючи на достатньо високий науковий рівень її виконання, характеризується наявністю певних недоліків та дискусійних положень, а саме:

1. Серед основних чинників впливу на конкурентоспроможність галузі (темپ зростання обсягів ринку; легкість входу-виходу з ринку; нові технології; розвиток інновацій; життєвий цикл галузі; особливі характеристики продукції; вплив товарів-комплементів і товарів-субститутів; економія на збільшенні масштабів виробництва; завантаженість виробничих потужностей; прибутковість галузі), що зазначені на стор. 42 дисертаційної роботи, доцільно було б зазначити карантинні обмеження та зміни споживчих переваг.

2. На стор. 46 зауважено, що людство переходить до низьковуглецевої та економіки замкненого циклу, якій потрібно подолати екологічні проблеми. При цьому доцільно було б поглибити дослідження щодо менеджменту конкурентоспроможністю на засадах сталого розвитку, акцентуючи увагу на розвитку циркулярної економіки.

3. В табл. 2.6 (стор. 113) було наведено результати комбінаційного групування регіонів України за рівнем безробіття та навантаженням зареєстрованих безробітних на 1 вакансію. При цьому, сказано, що групування виконувалось методом рівних інтервалів. Бажано було б обґрунтувати межі зміни вказаних показників.

4. В другому розділі, в ході викладення методичного підходу до визначення факторів галузевої конкурентоспроможності (стор. 88-119), доцільно було би навести даний підхід у вигляді структурно-функціональної схеми.

5. В підрозділі 2.3 наводиться інструментарій системного, процесного та ситуаційного підходів в менеджменті конкурентоспроможності. Однак, автор не зазначає, які методи з даного переліку використовувалися в проведеному дисертаційному дослідженні.

6. На стор. 182-202 автором проводиться профілювання менеджменту галузевої конкурентоспроможності в контексті соціально-економічного розвитку. В контексті даного дослідження бажано було б уточнити, за яких умов банківська система України буде більш активно кредитувати розвиток галузей економіки.

7. В ході роботи ви неодноразово зазначаєте про необхідність іноземних інвестицій для забезпечення конкурентоспроможності промисловості в Україні (стор. 191, 199, 205 і т. д.). Вважаю за доцільне також зупинитись на внутрішніх резервах залучення інвестицій в реальний сектор економіки.

7. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.

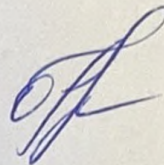
Дисертаційна робота Соловійова Олексія Андрійовича на тему «Менеджмент галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, містить нові теоретичні узагальнення та науково-методичні підходи до вирішення актуального наукового завдання щодо менеджменту галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку. Обрану тему дисертаційної роботи розкрито в повному обсязі, розв'язано поставлені завдання, досягнуто мету дослідження, отримано нові наукові результати, які мають теоретичне значення та практичну цінність.

Дисертація має концептуальний та прикладний аспекти, що є характерним для наукової роботи.

Дисертація Соловійова Олексія Андрійовича на тему: «Менеджмент галузевої конкурентоспроможності на засадах сталого розвитку» відповідає «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановами КМУ від 06.03.2019 р. № 167 та від 21.10.2020 р. № 979, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

О. І. Гарафонов

